

บทที่ 9

สรุป และข้อเสนอนะ

จากการศึกษาการนำเสนอข่าววิทยุของสององค์กรข่าว คือ สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยของรัฐบาล และสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นของเอกชน ในช่วงเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองเดือนพฤษภาคม 2535 ทำให้ทราบถึงการทำงานข่าวของสถาบันสื่อมวลชน โดยเฉพาะองค์กรข่าววิทยุว่าเพราะเหตุใด ข่าววิทยุจึงสามารถเสนอภาพความเป็นจริงได้เพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือเพียงบางส่วน ตามปัจจัยและเงื่อนไขที่กำหนดของแต่ละองค์กร หรือในบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น วิกฤติการณ์ทางการเมือง ในเดือนพฤษภาคม 2535 นี้ก็ทำให้เกิดเงื่อนไขบางประการที่ทำให้บางภาพไม่ถูกสะท้อนออกมา หรืออาจถูกนำเสนอได้แต่ไม่ชัดเจนนัก

การนำเสนอข่าวตามหลักเกณฑ์วิชาชีพ

ตามหลักการวิชาชีพของสื่อมวลชน ในการนำเสนอข่าววิทยุ นั้น หมายถึงการนำเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ และเป็นที่น่าสนใจของผู้ฟัง อาทิ เรื่องความขัดแย้งในสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ข่าวที่ดียังคงต้องมีคุณค่าบางประการที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะดังกล่าว นั่นคือ ความถูกต้อง เที่ยงตรงเสนอข้อเท็จจริงด้วยความสมดุลย์ ของแหล่งข่าว เวลา เนื้อที่ และข้อความที่ปรากฏ ต่าง ๆ เหล่านี้ อาจหมายถึงความเป็นกลางได้อีกนัยหนึ่ง ที่ทำให้ข่าวสามารถเสนอภาพความจริงได้อย่างถูกต้อง ไม่บิดเบือน หรือเป็นการเลือกฝาย เพื่อประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อีกทั้งยังไม่ชี้นำหรือชักจูงให้เกิดประชามติในลักษณะใด ๆ อันย่อมหมายถึงการทำหน้าที่เพียงเสนอความจริงที่ปรากฏอย่างเป็นธรรม โดยไม่สอดใส่ความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ข่าวนั้น ๆ

และถ้าเป็นการเสนอข่าวในยามเกิดเหตุวิกฤติแล้ว การนำเสนอข่าวย่อมต้องแสดงความรับผิดชอบ ต่อความสงบสุขในสังคม หรือเสนอข่าวเพื่อเป็นการชี้ช่องทางทำให้สังคมเป็นปกติสุขได้ หรือถ้า จะกล่าวในเชิงปฏิบัตินั้น ก็คือ "ส่วนที่ไม่เห็นอย่างขยาดความ ส่วนที่เห็นอย่างปกปิดไม่รายงานส่วนที่ จำเป็นต้องตีความก็ต้องแจ้งให้ทราบ ชื่อนี้สำคัญ" (เขียน ชีระวิทย์, 2535: 166) ทว่าในทาง ปฏิบัติพบว่า ข่าววิทยุไม่สามารถเสนอภาพความจริงให้ปรากฏได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากลักษณะ เฉพาะของสื่อวิทยุเองคือ การใช้ภาษาและน้ำเสียงให้เกิดภาพและความเข้าใจในเวลา และ เนื้อที่จำกัด เพื่อความรวดเร็วและต่อเนื่องในการนำเสนอ

นอกจากข้อจำกัดของสื่อวิทยุเองแล้วก็ยังปรากฏว่าสถาบันสื่อมวลชนก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ ข่าววิทยุไม่สามารถทำหน้าที่ตามหลักการวิชาชีพของสื่อมวลชนได้ ซึ่งอาจจำแนกพิจารณาได้เป็น 2 ส่วนคือ องค์กร และบุคลากร

จากการศึกษาพบว่า นโยบายขององค์กรที่มองว่ากรมประชาสัมพันธ์เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ ส่งผลต่อวิถีคิดและการตัดสินใจ ในขณะที่ปฏิบัติงานของบุคลากรข่าวกรมประชาสัมพันธ์ การเสนอ ข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยก็คือ การเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อันเป็นสิ่งที่น่าสนใจแก่ผู้ฟัง โดยที่เรื่องราวนั้นจะไม่ส่งผลในทันที หรือเกิดผลกระทบในทางลบ อัน ไม่พึงปรารถนาต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาลที่ครองอำนาจในขณะนั้น

จากประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่า 60 ปี ของกรมประชาสัมพันธ์ จะพบว่าบุคลากรข่าว ไม่สามารถทำงานตามอุดมการณ์วิชาชีพได้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะระบบการทำงานของ สถานีวิทยุกรมประชาสัมพันธ์นั้นจะเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับนโยบายของรัฐบาล แนวคิดและอุดมการณ์ ทางการเมืองของผู้นำรัฐบาล ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาตามสภาพการณ์ของบ้านเมือง ดัง ที่ได้ปรากฏในการศึกษาวิจัยนี้และอื่น ๆ พบว่า เมื่อผู้มีอำนาจในการบริหารบ้านเมือง มีแนวคิดใน การให้อิสระกับสื่อมวลชน สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยก็สามารถเสนอข่าวได้หลากหลายที่ชนะ ความขัดแย้งในสังคมหรือทางการเมืองได้โดยเห็นภาพที่ชัดเจนพอควร

แต่หากว่าในยุคใดที่มีผู้นำทางการเมืองถือสิทธิ์ในการครอบครองสื่อของรัฐโดยมองว่า
สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ต้องทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาล และให้ประชาชน
เกิดความเข้าใจอันดีต่อรัฐบาลเท่านั้น หน้าที่ของสถานีวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ ก็กลายเป็นเพียง
กระบอกเสียงของรัฐบาล ที่เสนอข่าวตามความประสงค์ของรัฐบาล เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังปรากฏอยู่เนื่อง ๆ ว่า ข้าราชการทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจในฝ่าย
บริหาร ได้ใช้อำนาจโดยชอบธรรมก้าวข้ามการทำงาน ของข้าราชการประจำได้ จึงเป็นผลให้
บุคลากรข่าวเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงถาวร ไม่มีอิสระในวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างเต็มที่ และด้วย
ความเป็นห่วงในสถานภาพของตน บุคลากรข่าวกรมประชาสัมพันธ์จึงเลือกที่จะทำงานให้สอดคล้อง
ต่อแหล่งอำนาจในสังคม มากกว่ายึดถือตามหลักเกณฑ์ของอุดมการณ์ทางวิชาชีพ

แม้การเสนอข่าวในลักษณะนี้ของกรมประชาสัมพันธ์จะสร้างความอัดอัด และคับข้องใจ
ให้กับบุคลากรบางส่วนที่ต้องการทำงานข่าวตามหลักการวิชาชีพ ด้วยจิตสำนึกและอุดมการณ์ที่มีอยู่
ทว่าก็ไม่อาจคิดค้านต่อวิธีการทำงาน วิธีคิด และปฏิบัติของคนส่วนใหญ่ทั้งระบบ ที่ยังคงยึดติดกับ
นโยบายและแบบแผนการปฏิบัติงานแบบเดิมของกรมประชาสัมพันธ์ได้ อีกทั้งยังรู้สึกไม่มั่นใจและ
ไม่กล้าเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนในองค์กร ดังนั้นจึงได้แต่คาดหวังว่าความ
เปลี่ยนแปลงของโลก และสังคม จะเป็นปัจจัยผลักดันให้คนในระบบหันมาทบทวนบทบาทของตนเอง
และของสถาบันสื่อสารมวลชนของตน อันอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบใหญ่เพื่อความ
อยู่รอดในสังคมที่เปลี่ยนไป อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มีโอกาสจะเล็ดลอดคือ ระบบที่เกิดขึ้นโดยการจัดการ
ของผู้นำองค์กรเพื่อควบคุมให้เกิดความเป็นระเบียบในองค์กร ถ้าบุคลากรต้องการการเปลี่ยนแปลง
แต่องค์กรมีความมั่นคงแข็งแรงและความคิดของผู้นำไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงด้วยแล้ว สิ่งเหล่านี้
ก็เป็นไปได้ยาก ฉะนั้นในการสร้างสรรค์งานข่าวตามอุดมการณ์วิชาชีพที่จะเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและ
กัน คือ องค์กรและบุคลากรนั้น ทั้งคนและระบบ ควรมีการปรับเข้าหากันเพื่อแสวงหาทิศทางใน
การทำงานที่ลงตัวและเหมาะสม อันยังประโยชน์ต่อกันทั้งสองฝ่ายอย่างแท้จริง

ในยามที่เกิดเหตุการณ์วิกฤติ เช่นในเดือนพฤษภาคม 2535 ก็พบว่า การเสนอข่าวของ
วิทยุกรมประชาสัมพันธ์ก็ไม่มีอะไรแตกต่างไปจากแบบแผนการนำเสนอข่าวในอดีต ถึงแม้ว่าใน
ครั้งนี้จะไม่มีคำสั่งจากรัฐบาลหรือวิธีปฏิบัติของผู้นำอำนาจจะไม่เข้มงวดเหมือนอดีต เพียงพอที่จะเป็น

เงื่อนไขให้บุคลากรต้องเลือกนำเสนอข่าวให้สอดคล้องกับฝ่ายรัฐบาล แต่ข่าวที่สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยเสนอในวิกฤตการณ์นั้นก็ไม่ว่าจกล่าวได้ว่าเสนอข้อเท็จจริงอย่างเที่ยงตรงและสมคูลย์

จากการวิจัยจะเห็นได้ว่า สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยเลือกนำเสนอทัศนะของแหล่งข่าวฝ่ายรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ และให้ความสำคัญมากในการจัดเรียงลำดับ เวลา และเนื้อหา ในขณะที่ข่าวฝ่ายค้านแทบไม่ปรากฏเลย หรือที่มีปรากฏอยู่บ้างก็ถูกเลือกสรร และขัดเกลาข้อความอันสอดคล้องต่อความต้องการของฝ่ายรัฐบาลทั้งสิ้น ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ ในช่วงที่ทหารใช้กำลังเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุม (18-20 พฤษภาคม 2535) สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ได้นำเสนอข่าว โดยใช้ถ้อยแถลงและแหล่งข่าวของฝ่ายทหารและประกาศของทางราชการเท่านั้น จนกระทั่งผลของการปราบปรามค่อนข้างจะชัดเจนแล้วว่า ทหารเป็นฝ่ายได้เปรียบด้านกำลังพลจึงปรากฏข่าวที่ผู้สื่อข่าวรายงานเข้ามาบ้าง แต่ก็ เป็นข่าวอ่านที่มีเนื้อความกว้าง ๆ เท่านั้น

และเมื่อพิจารณาถึงสถาบันสื่อมวลชนอีกแห่งหนึ่ง คือสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น จะทำให้เข้าใจแบบแผนการปฏิบัติงานขององค์กรเอกชนที่แตกต่างไปจากองค์กรของรัฐบาล กล่าวคือ นโยบายจะเป็นเพียงกรอบในการปฏิบัติงานข่าวของบุคลากรแต่เพียงกว้าง ๆ เพื่อให้เป็นแนวทางที่ชัดเจนในการทำงานร่วมกัน ในฐานะที่เป็นองค์กรสื่อมวลชนที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม ซึ่งแนวนโยบายที่กำหนดไว้ นี้ก็จะสอดคล้องต่อจิตสำนึกและอุดมการณ์ของบุคลากรอยู่แล้ว คือ การเสนอข่าวตามอุดมการณ์วิชาชีพ เป็นการเสนอข่าวตามความเป็นจริง เที่ยงตรง และสมคูลย์ ดังนั้นแม้งานวิจัยจะพบว่า บุคลากรข่าวสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นไม่ได้ยึดนโยบายขององค์กรในการเป็นเกณฑ์ของการตัดสินใจสูงสุดขณะปฏิบัติงาน แต่องค์กรและบุคลากรก็ยังคงถืออำนาจประโยชน์ซึ่งกันและกันได้ นั้นเป็นเพราะ แนวคิดการเสนอข่าวตามอุดมการณ์วิชาชีพที่บุคลากรยึดถืออยู่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนการปฏิบัติงานขององค์กรด้วย

การนำเสนอข่าวตามแบบแผนปกติของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ปรากฏว่า มีความพยายามเสนอแหล่งข่าวที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ทัศนะที่แตกต่างกัน โดยให้ความสนใจในการจัดลำดับที่และความยาวกับข่าวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นหลัก ส่วนการให้ความสำคัญกับบุคคลนั้นมิได้กำหนดจากสถานภาพในสังคม แต่จะเลือกจากประเด็นสิ่งที่พูดหรือเป็นข่าว และผลกระทบต่อคนหมู่มากเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การเสนอข่าวของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นนั้น ก็ยังคงมีการสอดแทรกความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ในเนื้อหา ซึ่งส่วนมากจะพบในการสรุปข่าว ก่อนเวลา 24.00 น. ลักษณะเช่นนี้เป็นการไม่เหมาะสมที่จะสอดแทรกลงไปในช่วง แม้ว่าจะเป็นสรุปข่าว ก็อาจทำให้การเสนอข่าวนั้นเกิดความไม่เที่ยงตรงขึ้นได้ และอีกประการหนึ่งคือ การสรุปข่าวนั้นไม่ถือเป็นการวิเคราะห์ข่าวที่ถูกต้องตามหลักทฤษฎี จึงไม่สมควรที่จะใส่ความคิดเห็น หรือความคาดหวังใด ๆ ในเนื้อหา อันอาจเป็นการชี้นำได้

ลักษณะของการชี้นำจะปรากฏได้ชัดเจนในการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ในยามเกิดวิกฤตการณ์ เดือนพฤษภาคม 2535 ที่ผ่านมา บุคลากรข่าวได้พยายามสอดแทรกความคาดหวังของตนที่ต้องการให้เกิดความประนีประนอมกันของทั้งสองฝ่ายคู่ขัดแย้ง โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ รวมถึงการชี้นำไม่ให้เกิดความรุนแรงจากการชุมนุม หรือใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามการชุมนุม และบางครั้งได้วิพากษ์วิจารณ์การกระทำของบางกลุ่มบุคคล ผ่านทางภาษาที่นำเสนอด้วย

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากลักษณะการชี้นำดังกล่าวแล้ว สำนักข่าวไอเอ็นเอ็นยังได้พยายามเสนอข่าวอย่างสมดุลย์ ตามข้อเท็จจริงด้วย คือการเสนอแหล่งข่าวทั้งสองฝ่าย การให้เนื้อที่ เวลา และลำดับความสำคัญ ในปริมาณที่พอ ๆ กัน รวมถึงการเลือกเสนอแหล่งข่าวที่ช่องทางให้เกิดการเจรจากันทั้งสองฝ่าย และตอกย้ำประเด็นเรื่องการไม่เกิดความรุนแรง จากคำยืนยันของแหล่งข่าวเองอีกด้วย

ทว่าการเสนอข่าวของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ก็มีข้อจำกัดอันเป็นเงื่อนไขสำคัญในวิกฤตการณ์นี้คือ คำสั่งจากเจ้าของสถานีคือ กองพลที่ 1 รักษาพระองค์ อันส่งผลให้ไม่สามารถเสนอรายละเอียดของการปะทะกันของทั้งสองฝ่าย รวมถึงการใช้กำลังและผลจากการใช้กำลังเข้าปราบปรามของทหารได้ นอกจากนี้ข่าวประกอบเสียงของผู้สื่อข่าวที่รายงานจากสถานที่เกิดเหตุก็ไม่มีปรากฏเลย ตลอดระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์วิกฤติ จะนำเสนอแต่เพียงรายละเอียดการชุมนุม หรือการปะทะกัน ที่รายงานภาพกว้าง ๆ อย่างสั้น กระชับ ด้วยภาษาที่ชัดเจน เพื่อให้ภาพของเหตุการณ์เบาลงกว่าความเป็นจริงเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้สำนักข่าวไอเอ็นเอ็นจะเป็นของเอกชน แต่ในยามที่เกิดวิกฤตการณ์แล้ว ก็ปรากฏเงื่อนไขของผู้มีเอกสิทธิ์ในสถานีเข้ามาแทรกแซง จนทำให้สามารถเสนอข่าวตามหลักการที่ดีถือในการทำข่าวยามเหตุการณ์ปกติได้

เพียงบางส่วนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ยังคงเสนอข่าวได้ต่อไปในยามวิกฤตินั้นเอง

การแก้ไขความขัดแย้ง

จะเห็นได้ว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ในช่วงวิกฤติ บุคลากรข่าวทั้งสององค์กรมีความเชื่อว่า ข่าววิเทศสามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ โดยการเสนอข้อเท็จจริงให้เกิดภาพแห่งความจริงที่ถูกต้อง เกือบตรง สมดุลย์ ไม่ชี้นำ ข่าวในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นคลี่คลายลงได้ โดย

- 1) ผู้รับฟัง ได้รับรู้ความจริงจึงไม่ต้องออกไปแสวงหาความจริง ณ สถานที่ชุมนุม
- 2) ผู้รับฟัง ไม่รู้สึกหงุดหงิด คับข้องใจ กับการนำเสนอข่าวที่บิดเบือน เสนอเพียงภาพบางส่วน หรือข่าวที่ทำให้รายละเอียดไม่มากพอต่อความกระหายใคร่รู้ในขณะนั้น
- 3) ผู้รับฟัง สามารถจะตัดสินใจจากข้อมูลที่ได้รับอย่างถูกต้อง ว่าอะไรเป็นอะไร และควรปฏิบัติตนอย่างไร
- 4) ไม่เกิดความสับสนของข่าวสารที่ได้รับต่างกรรม ต่างวาระ ต่างสื่อ และต่างเครือข่าย

ทว่าการเสนอข่าวของทั้งสององค์กรในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 มิได้ช่วยยุติความขัดแย้ง ตามศักยภาพของสื่อมวลชนที่ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ยิ่งไปกว่านั้นประชาชนกลับมุ่งโจมตีและไม่เชื่อถือในสื่อของภาครัฐ ที่ถูกกล่าวหาว่าตกเป็นเครื่องมือในการบิดเบือนความจริงของผู้นำฝ่ายรัฐบาล

อีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่า ตนเองได้ทำหน้าที่ในการแก้ไขความขัดแย้งแล้ว โดยการเลือกไม่เสนอภาพความขัดแย้งที่รุนแรง อันอาจเป็นการขู่ขู่ให้เกิดความแตกแยก และในช่วงเวลาดังกล่าวก็ให้บริการข่าวของทางราชการ ที่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ของประเทศให้มาก และบอสดูรั้งเพื่อได้รับทราบอย่างทั่วถึง

จากความจริงดังกล่าวจึงอาจตั้งประเด็นศึกษาถึงบทบาทในการนำเสนอข่าวตามอุดมการณ์ทางวิชาชีพขององค์กรสื่อมวลชน กับสถานภาพของสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย และการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมได้ดังต่อไปนี้คือ

- 1) สถานภาพของกรมประชาสัมพันธ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลมากกว่าสื่อมวลชน ในลักษณะเช่นนี้จึงทำให้ข่าวสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดในสังคมได้ ตามที่ประชาชนคาดหวัง
- 2) ความเชื่อของบุคลากรข่าวกลุ่มหนึ่งที่แก้ไขความขัดแย้งโดยการเลือกเสนอข่าวที่คิดว่าไม่ช่วยทำให้เกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้น แต่จากความจริงที่ปรากฏในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 พบว่า ความขัดแย้งกลับยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น และประชาชนเสื่อมความเชื่อถือในสื่อของรัฐ เมื่อบุคลากรวิทยุกรมประชาสัมพันธ์เลือกที่เห็นเชอร์ตนเอง ปฏิบัติตามโครงสร้างการเสนอข่าวที่สอดคล้องต่อแหล่งอำนาจในสังคม ยามเกิดเหตุการณ์วิกฤติ ยิ่งผลให้ข่าววิทยุประเทศไทยไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ สิ่งที่เป็นผลต่อเนื่องหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 คือ ความสิ้นหวัง และไม่เชื่อถือในสื่อของรัฐ อันแสดงให้เห็นว่ากลไกในการถ่ายทอดอุดมการณ์ของรัฐใช้การไม่ได้ และจะไม่สามารถถ่ายทอดอุดมการณ์โครงสร้างอำนาจเดิมได้อีกต่อไป ขณะเดียวกัน สภาพของสื่อที่ประชาชนต้องการ คือสื่อที่สามารถเสนอข่าวอย่างเที่ยงตรงและสมคณุนั้น ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากในการที่กรมประชาสัมพันธ์จะปรับเปลี่ยนบทบาท จากการเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลมาเป็นสื่อที่สามารถเสนอข่าวได้อย่างเป็นอิสระตามอุดมการณ์ทางวิชาชีพ ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏ ในการวิจัยนี้จึงเป็นคำถามที่ผู้สนใจนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกันหาแนวทางกันต่อไปว่า สถานีวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ ควรมีการปรับเปลี่ยน บทบาทและจุดยืนขององค์กรไปในทิศทางใด เพื่อเรียกร้องเสรีภาพคืนมาจากประชาชน อีกทั้งถ้าเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งขึ้น สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ควรจะเสนอข่าวสารนั้น บนจุดยืนของแนวทางใด เพราะกลไกเดิมที่ข่าววิทยุกรมประชาสัมพันธ์ใช้อยู่ในสภาพที่เป็นปัญหาว่าจะยังประโยชน์ได้อีกหรือไม่อย่างไรก็ดี หลายคนได้ตั้งความหวังของการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนตามอุดมการณ์ทางวิชาชีพอย่างแท้จริงไว้กับสำนักข่าวของเอกชนที่อาจจะมีความเป็นไปได้มากกว่าสื่อของรัฐ แต่จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า หน่วยศึกษาภาคเอกชนคือ สำนักข่าวไอเอ็นไอเอ็นนั้นก็มีอาจทำหน้าที่

แก้ไขความขัดแย้งในสังคมได้ ดังเงื่อนไขที่ถูกกำหนดโดยผู้ถือกรรมสิทธิ์ของสถานีวิจัยที่ให้เข้าสัมปทาน ซึ่งแม้จะมีการต่อรองกันของทั้งสองฝ่าย แต่ก็ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้สำนักข่าวไอเอ็นเอ็นไม่สามารถเสนอข่าวได้ตามข้อเท็จจริงอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อรักษาสถานภาพของตนในการรายงานข่าว ทุกต้นชั่วโมง ได้ในยามเหตุการณ์ไม่ปกติ ซึ่งสภาพการณ์ในขณะนั้นมีสถานีวิจัยเอกชนเพียงไม่กี่สถานีที่สามารถเสนอข่าวได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ถูกเซ็นเซอร์

อย่างไรก็ตามแต่ ยังคงเป็นเรื่องที่วิเคราะห์กันต่อไปว่า อะไรคือความพอดีระหว่างการเสนอข่าวตามหลักการทางวิชาชีพที่เที่ยงตรงและสมดุลย์ กับการแก้ไขความขัดแย้งในสังคม ทั้งนี้ เป็นเพราะการเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขความขัดแย้งของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นในบางส่วนนั้นได้มีการชี้แนะ และสอดแทรกความคิดเห็นที่ต้องการให้เกิดความประนีประนอมลงไปในเรื่องข่าวด้วย ซึ่งตามหลักการวิชาชีพของการเสนอข่าวที่ถูกต้องแล้ว ข่าวที่นำเสนอจะต้องปราศจากอคติ ความลำเอียง หรือการชี้นำใด ๆ ที่จะแสดงให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรม และไม่เที่ยงตรงได้ ดังนั้นจึงนำมาศึกษาต่อไปว่า ในเหตุการณ์วิกฤติที่มีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นนั้น เป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีการเสนอข่าวตามหลักการวิชาชีพ พร้อม ๆ ไปด้วยบทบาทในการแก้ไขความขัดแย้งของสื่อมวลชน ถ้าเป็นไปได้ควรมีวิธีการอย่างไร และถ้าเป็นไปได้ โดยไม่แน่ใจว่าข่าวที่นำเสนอ นั้นจะไปเพิ่มความขัดแย้งให้เกิดมากขึ้นหรือไม่ สื่อมวลชนควรเลือกแสดงบทบาทใดระหว่างการเสนอข่าวอย่างเที่ยงตรงและสมดุลย์ กับการแก้ไขความขัดแย้งในสังคม ทางเลือกใดเป็นสิ่งที่จำเป็นและเหมาะสมมากที่สุดสำหรับสื่อมวลชนในการทำหน้าที่ยามเกิดเหตุวิกฤติ

ระบบการสื่อสารที่เสรี

1 ปี กับ 5 เดือน ที่วิกฤติการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ได้ผ่านพ้นไป แม้เหตุการณ์ในครั้งนั้นยังให้เกิดความสูญเสียมากมายมหาศาลเกินกว่าจะประเมินค่าได้ มีสิ่งหนึ่งที่เป็นผลพวงจากเหตุการณ์ในครั้งกระนั้นที่มีการเรียกร้องกันมาก และอย่างจริงจัง ที่ยังคงเห็นผลต่อเนื่องให้หน้าชื่นใจ มาจนถึงปัจจุบัน และคาดหวังว่าจะเห็นผลสำเร็จได้ในอนาคต ก็คือ เสรีภาพอย่างแท้จริงของนักสื่อสารมวลชนที่จะปฏิบัติงานตามอุดมการณ์วิชาชีพของตน เสรีภาพของข่าวสารมีปรากฏให้เห็นทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม ทั้งจากการเสวนาโต๊ะกลมในวาระต่าง ๆ ของหลายสถาบัน และกลุ่มวิชาชีพ และจากการก่อตัวของสำนักข่าวอิสระและสถานีข่าวสารอีกหลายแห่ง อาทิ สถานีข่าวของเดอะเนชั่น ของบริษัทมีเดียพลัส หรือรายการวิเคราะห์ข่าวของ ดร. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ทั้งหมดล้วนเกิดจากสภาพความตื่นตัวด้านข่าวสาร ที่ส่งผลให้สำนักข่าวอิสระ เช่น สำนักข่าวไอเอ็นเอ็นไม่ สามารถหยุดนิ่งได้ และต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการเสนอข่าวที่เร็ว กระชับ และเพิ่มความน่าสนใจด้วยข่าวประกอบเสียงที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยก็ได้มีการปรับการนำเสนอข่าวให้น่าสนใจขึ้น ทั้งในส่วนของเนื้อหาที่เจาะประเด็นข่าวมากขึ้น การให้เสียงสัมภาษณ์แหล่งข่าวที่หลากหลายขึ้น รวมถึงปรับระบบการทำข่าวให้เร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ก็เป็นไปตามที่หัวหน้าข่าวท่านหนึ่งของกรมประชาสัมพันธ์ได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่จะทำให้กรมประชาสัมพันธ์ต้องพัฒนาวิธีการทำข่าวให้มากกว่าเดิมนั้น เป็นเพราะสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นสิ่งคมข่าวสารและข้อมูลแล้ว (ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 6)

การแข่งขันและการปรับเปลี่ยนบทบาทองค์กรสื่อมวลชนให้ทันต่อเหตุการณ์ และยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว เป็นสิ่งที่ดี ที่ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลอย่างจริงจัง และสิ่งที่มีอาจจะเลยได้ในการเรียกร้องให้เกิดการเสนอข่าวตามหลักการวิชาชีพคือ ระบบใหญ่ของสังคมหรือการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยนั้น ต้องกำหนดทิศทางในการพัฒนาให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนกว่าปัจจุบัน รวมไปถึงการกำหนดระบบในการสื่อสารด้วย บ่อยครั้งที่ปรากฏในประวัติศาสตร์พบว่า เมื่อใดที่ระบบการสื่อสารในประเทศ เริ่มส่อเค้าของการพัฒนาไปสู่เสรีภาพอย่างเต็มที่ แต่ก็เป็นเสมือนปรากฏการณ์ในช่วงสั้น ๆ เสรีภาพจอมปลอมนั้นก็จางหายไปด้วยอำนาจ

และอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้นำคนใหม่ที่ต้องการควบคุมระบบการสื่อสาร เพื่อยังประโยชน์แก่ตน
 ในศตวรรษที่ 21 นี้ คนไทยเริ่มมีความคาดหวังกันใหม่อีกครั้งว่า เสรีภาพของระบบ
 การสื่อสารจะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยเริ่มมีการถกเถียงว่าจะให้เสรีแก่สื่อมวลชนในลักษณะใดจึง
 จะเหมาะสมกับสถานการณ์ของเมืองไทย บ้างก็เห็นควรให้เอกชนดูแลทั้งหมด แต่บ้างก็เห็นว่ารัฐ
 บาลไม่ควรปล่อยให้เอกชนควบคุมกันเอง ต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงหาข้อสรุปไม่ได้ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี สิทธิในการควบคุมดูแลสื่อมวลชนนั้น จะต้องคำนึงถึงคนส่วนใหญ่ของ
 ประเทศคือประชาชนด้วย มักปรากฏอยู่เสมอว่า คนที่มีอำนาจด้วยชื่อเสียง เกียรติยศ และเงิน
 ทอง จะเป็นคนที่มีสิทธิ์มากกว่าและดีกว่าคนอื่น และบุคคลนั้นก็ใช้สถานภาพทางสังคมที่สูงกว่านั้น
 เอง ตักตวงแต่ผลประโยชน์ส่วนตน โดยมีได้คำนึงถึงคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ด้อยกว่าหรือไม่มีโอกาส
 เทียมเท่า สิ่งที่ทุกคนควรจะเรียกร้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพที่แท้จริงนั้น มิใช่การเรียกร้องเพื่อ
 จะมีสถานภาพเท่าเทียมกันทั้งหมดทุกคน หากทว่าคือการใช้สิทธิ์ตามสถานภาพที่มีอยู่ เข้าไปร่วมรับรู้
 และแสดงตนในการมีส่วนร่วมในการใช้สื่อมวลชนนั้น ๆ ด้วย เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ
 การเรียกร้องตามระบอบประชาธิปไตย การท้วงติงด้วยเหตุและผลอันควร ต่าง ๆ เหล่านี้ จึง
 เป็นอภิวិธีการหนึ่งสำหรับประชาชนในการใช้สิทธิ์ของตนควบคุมดูแลสื่อมวลชน

ข้อเสนอแนะ

- 1) การศึกษาเนื้อหาข่าววิทยุในหมวดข่าวประกอบเสียงคือข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ จึง
 น่าจะได้ศึกษาเฉพาะในหมวดของข่าวประกอบเสียงที่ใช้ในการรายงานข่าววิทยุเดือนพฤษภาคม
 2535 เพิ่มเติม หรือศึกษาการรายงานข่าววิทยุของสถานีวิทยุอื่น ๆ ที่ได้มีการรายงานในเหตุการณ์
 ดังกล่าวนั้นว่าเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับทั้งสององค์การที่ผู้วิจัยศึกษา
- 2) ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลัง จากที่เกิดเหตุการณ์เดือน
 พฤษภาคม 2535 ว่าเป็นไปในรูปแบบใด มีการเปลี่ยนแปลงอะไรจากเดิม และอะไรที่ยังคงไม่
 เปลี่ยนแปลง รวมถึงวิเคราะห์ต่อไปด้วยว่าเป็นเพราะอะไร ติดด้วยปัจจัยเดิมหรือปัจจัยใหม่ มี

เงื่อนไขเพิ่มเติมหรือไม่

3) การศึกษาวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะโครงสร้างนำเสนอข่าว แต่ไม่ได้ศึกษาละเอียดลงไปในตัวบท (text) โดยใช้สัญวิทยา จึงน่าจะมีการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อหากระบวนการสร้างความหมายจากการตีความของตัวบท

4) ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงการแก้ไขความขัดแย้งของข่าววิทยุ ว่าข่าววิทยุในความคิดของผู้รับสารแล้ว สามารถช่วยแก้ไขความขัดแย้ง ได้มากน้อยเพียงใด หรือทำให้เกิดข้อสงสัยชวนให้เกิดข้อขัดแย้งเพิ่มขึ้นหรือไม่ เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพที่แท้จริงของวิทยุในการแก้ไขข้อขัดแย้ง